

УДК 373.2.013.42:316.624.2-048.66

Добош О. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього менеджменту
Мукачівський державний університет
Форкавець В.В.,
магістр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет

ПРОТИДІЯ БУЛІНГУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Згідно зі статтею 173⁴ Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)»

булінг – це діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [1].

Булінг (цькування) на сьогоднішній день, особливо для сучасного дитячого і молодіжного середовища, є тривожною тенденцією.

За результатами дослідження, проведеного Фондом ООН Юнісеф у 2017 році, 67% дітей в Україні у віці від 11 до 17 років стикалися з проблемою булінгу впродовж останніх трьох місяців, а 24% дітей стали жертвами цього явища. Найбільш вразливими до булінгу є сором'язливі, зі зразковою поведінкою діти, а також діти, які, в силу різних життєвих обставин, «замкнуті в собі», закриті для спілкування. Найчастіше діти піддаються цькуванню з боку однолітків за свій зовнішній вигляд, переконання, поведінку, а також через різні життєві обставини тощо). Результати опитування U-Report говорять про найрозповсюдженіші причини булінгу – ігнорування дорослими цькування (37%). Відповідно до статистики Національної дитячої «гарячої лінії» більше 25% дзвінків так чи інакше пов'язані з цькуванням [2, с.4].

Найефективнішими діями, які сприятимуть зниженню кількості випадків насильства в освітньому середовищі, на думку педагогів та батьків, є проведення систематичних просвітницьких заходів з ненасильницької поведінки (61,7% – батьків, 89,7% – педагогів), впровадження якісних профілактичних програм (51,3% – батьків, 76,0% – педагогів), створення антибулінгової політики (51,0% – батьків, 80,8% – педагогів) [2, с.4].

Проблеми цькування і насильства в освітньому середовищі часто стають перешкодою для досягнення мети всебічного розвитку дитини. Дітям та молоді в будь-якому віці допомога дорослих дуже потрібна, а особливо, якщо дії кривдників можуть завдати серйозної шкоди фізичному та психічному здоров'ю.

Оскільки головною метою у закладі освіти є навчання дітей та дорослих безпечній взаємодії у освітньому процесі, а також захист дітей від насильства та зловживань з боку однолітків та дорослих (батьків, опікунів або працівників закладів освіти), то вирішальна роль у протидії насильству і булінгу належить педагогам. Проте впоратися з цією проблемою вони можуть тільки завдяки системному підходу та підтримки керівництва закладу освіти, батьків, представників місцевих органів влади та громадських організацій.

В межах нашого дослідження, ми вивчали досвід Громадської організації «Ла Страда-Україна», яка за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) у співпраці з Міністерством освіти і науки України в січні-червні 2019 року пілотувала модель «Створення системи протидії булінгу в закладах освіти, що сприяє безпечному освітньому середовищу та участі дітей, враховуючи можливості шкільних служб порозуміння» в 14

закладах освіти, які брали участь у пілотному проекті «Безпечна і дружня до дитини школа» у Донецькій та Луганській областях (2 заклади дошкільної освіти та 12 загальноосвітні установи), орієнтована на вихованців закладів дошкільної освіти, учнів та учениць, їхніх батьків, педагогічних працівників та персоналу закладу освіти (Система протидії булінгу) [2, с. 5].

Відповідно до «Рекомендацій для закладів освіти щодо застосування норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 р. № 2657-УШ», з метою створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти має бути запроваджений комплексний підхід у сфері запобігання та протидії проявам булінгу (цькування). У комплексному підході можна відзначити два ключових напрями: управлінський і просвітницький.

Управлінський напрям — це аналіз ситуації в закладі освіти, розробка правил поведінки, алгоритмів дії, плану заходів, здійснення моніторингу його реалізації та безпечності, комфортності освітнього середовища тощо. Управлінський напрям реалізується керівником закладу освіти.

Просвітницький напрям – це системна робота з інформування, роз'яснення з метою формування навичок толерантної та ненасильницької поведінки, спілкування та взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Просвітницький напрям реалізується за участі педагогічних, науково-педагогічних працівників, здобувачів освіти, батьків та інших учасників освітнього процесу, шляхом організації тематичних заходів, зустрічей, бесід, консультацій. Результатом просвітницької роботи має бути знання всіма учасниками освітнього процесу своїх прав та можливостей, способів дій та реагування на випадки булінгу (цькування) свідками, учасниками або об'єктом якого вони стали або могли стати [2, с.124].

В процесі проходження педагогічної практики для узагальнення результатів магістерського дослідження нами були проведені запропоновані розробки занять з циклу занять з протидії булінгу [2, с.10-15], метою та завданнями яких було:

- надати знання про булінг як прояв насильства;
- протистояння булінгу;
- опрацювати механізм реагування та звернення в ситуації булінгу;
- сформувані розуміння неприпустимості проявів насильства та булінгу в освітньому середовищі;
- популяризувати ненасильницьку модель поведінки.

Заняття для вихованців закладів дошкільної освіти акцентовані на розкриття морально-етичних цінностей, розвитку вміння вибудовувати доброзичливі стосунки, виховувати терпимість, толерантність, повагу до думок, почуттів, переконань інших.

Зокрема, з дітьми середніх та старших груп проведено заняття з формування дружніх стосунків, ознайомлення з методами виходу із конфліктних ситуацій на теми «Моя родина: я сам, різні діти в нашій групі», «Мій настрій», «Що таке добре, що таке погано», «Що таке захист і кого треба захищати», що сприяло формуванню у дітей знань про різноманітність людей, гендерні та національні відмінності, емоційний стан людини, про правила безконфліктної взаємодії з однолітками.

Також була проведена просвітницька робота з батьками щодо налагодження стосунків у родині між дітьми та дорослими через організацію свят, розваг, виставок творчості та проведення консультацій, тематичних батьківських зборів.

Таким чином, позаяк заклад освіти відіграє важливу роль у створенні умов для здобуття дітьми знань в безпечному освітньому середовищі, формуванні ставлень та навичок, які потрібні, щоб уникнути та запобігти проявам насильства, безконфліктного спілкування, ненасильницької поведінки, то вкрай необхідною є потреба поглиблювати знання педагогів щодо булінгу, підвищувати їхню професійну майстерність, акцентуючи увагу на педагогічному такті, відверто визнавати проблему, щоб сформувані єдиний погляд на її існування й розробити ефективні шляхи для попередження і подолання булінгу як

негативного соціально-психологічного явища.

Список використаних джерел

1. Закон України від 18.12.2018 року № 2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>

2. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. – К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 132 с.

УДК 316.47-053.4:373.2.015.31:796.1/3

Добош О. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього менеджменту
Мукачівський державний університет
Цільо О.В.,
магістр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Важливим видом спілкування для дитини є спілкування з однолітками, яке в перші роки навчання набуває особливого значення. Тому дослідження проблем спілкування саме в дітей дошкільного віку є важливим, оскільки саме цей вік дитина вступає в новий тип відносин з оточуючими людьми, у неї починають складатися нові різноманітні форми діяльності.

Міжособистісні стосунки – це сукупність об'єктивних зв'язків та взаємодій між особами, які належать до певної групи; система установок, очікувань, стереотипів, орієнтацій, через які люди сприймають і оцінюють один одного.

У Базовому компоненті дошкільної освіти України (Освітня лінія «Дитина в соціумі») наголошено на необхідності формування соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку, котра визначається як обізнаність вихованців із різними соціальними ролями: з елементарними та морально-етичними нормами міжособистісних взаємин; уміння дотримуватися їх під час спілкування, а також здатність взаємодіяти з людьми з найближчого оточення; мистецтво співпереживати, співчувати, допомагати іншим, обирати відповідні способи спілкування в різних життєвих ситуаціях [2].

Між дітьми виникають особисті відносини, що базуються на почуттях симпатії (антипатії) і визначають становлення дитячого колективу, взаємостосунки в ньому, вироблення позитивних рис у його членів, впливаючи на психологічну атмосферу у групі ДНЗ та настрої вихованців ще задовго до того, як у процесі організованої вихователем спільної діяльності складуться відповідні ділові контакти. Особисті взаємовідносини істотно впливають на становлення характеру дошкільника. При правильному педагогічному керівництві цими взаєминами шляхом організації спільного життя та діяльності дітей у дошкільному закладі вони стають важливим засобом згуртування колективу та виховання взаємодопомоги між його членами.

Гуманні міжособистісні стосунки найбільш ефективно проявляються в невеликих дитячих об'єднаннях, що утворюються в основному на засадах взаємної симпатії та емоційної прихильності. Провідними заняттями малечі є ігрова діяльність. Саме через гру діти пізнають світ, готуються до життя, набувають різноманітних практичних знань і вмінь.

Розвиток спілкування з однолітком у дошкільному віці включає кілька етапів. На першому з них (2 – 4 роки) ровесник є для малюка насамперед партнером з емоційно-практичної взаємодії, заснованої на наслідуванні та емоційному співпереживанні дитини.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>